

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Posudek bakalářské práce

**Vliv socioekonomických podmínek na formování
popularity Santa Muerte v Mexiku**

Autor: Tomáš Studenovský

Vedoucí: Helena Dyndová, PhD.

Oponent: Martin Pehal, PhD.

1) Struktura argumentace: 4/8

Je výklad srozumitelný? Je na každém místě zřejmé, co chce autor/ka říci a proč to říká právě nyní? Je práce přehledně členěna a splňuje cíl, který si autor/ka vytknul/a?

Shrnutí:

Bakalářská práce se zaměřuje na studium toho, jak socioekonomické podmínky v Mexiku ovlivňují popularitu kultu Santa Muerte (SM), známého také jako Svatá Smrt. Práce se snaží vykreslit, jak toto vernakulární náboženství, které má své kořeny v chudinských čtvrtích a mezi marginalizovanými skupinami obyvatelstva, odráží náboženské potřeby specifických částí současné mexické společnosti. Autor se zaměřuje na historický kontext vzniku kultu, vliv drogových kartelů, socioekonomické nerovnosti a další faktory, které přispěly k jeho rozvoji a rostoucí popularitě. Studie kombinuje teoretické zdroje z oblasti vernakulárních náboženství a společenské situace v Mexiku s antropologickými průzkumy, které zahrnují výpovědi věřících. Závěrem autor zkoumá i možné budoucí směry vývoje tohoto fenoménu v kontextu měnící se socioekonomické situace v Mexiku.

Celkové zhodnocení:

Práce čerpá z teoretických i empirických pramenů, ale metodologie by mohla být jasněji definována a více strukturovaná. Například by bylo užitečné jasněji popsat, jak byla data analyzována a jak byly vybrány případové studie. Celkově práce potřebuje více kritického přístupu k použitým zdrojům a větší zapojení alternativních interpretací. Zatímco práce dobře popisuje různé aspekty SM, postrádá hlubší teoretickou analýzu a syntézu. Autorův styl je každopádně neobratný a těžkopádný, s mnoha překlepy. Charakteristické jsou pro něj špatně syntakticky utvořené věty, často banální sdělení a časté obsahové a formulační redundance. Odstavce na sebe často nenavazují, resp. není jasné, proč autor odstavce vytváří tam, kde linie výkladu v rámci odstavců jasně navazuje (např. na str. 13). Argumentační linie výkladu je často narušována redundancemi, jež se vrací k mnohokrát již řečenému.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

„Úvod“ jasně formuluje cíl práce a klade otázku, jak socioekonomické podmínky v Mexiku ovlivňují popularitu SM. Struktura úvodu je přehledná, ale mohla by být konkrétnější ohledně metodologického přístupu, který bude v práci použit. Autor zmiňuje klíčové prameny a odborníky, což ukazuje na informovanost v dané oblasti. Avšak úvod by mohl více konkretizovat, jakým způsobem se práce vztahuje k existujícím výzkumům a jak přispívá k diskusi. Úvod by mohl obsahovat hlubší rozbor současného stavu výzkumu a explicitněji formulovat výzkumné otázky a hypotézy. Kapitola „Santa Muerte“ nabízí podrobný popis SM, její ikonografie a významu pro stoupence. Popisná část je dobře zpracovaná, ale analytický rozbor chybí, tj. kritické zhodnocení zdrojů a diskuse o různých interpretacích tohoto fenoménu. Autor by mohl více reflektovat to, jak různé kulturní, sociální a ekonomické kontexty ovlivňují různé podoby a funkce SM. Definice tzv. „vernakulárního náboženství“ je zmatečná. Tato kapitola by mohla těžit z více empirických příkladů a porovnání s jinými „vernakulárními náboženstvími“. „Historický kontext“ poskytuje přehled historického vývoje SM, což je důležité pro pochopení jejího současného významu. Sekce je sice přehledná, ale kapitola by mohla více reflektovat to, jak různé historické události a procesy konkrétně formovaly náboženské praktiky a víru stoupenců SM. Kritičtější přístup k historickým zdrojům by přidal analýze na hloubce – na str. 10 autor např. píše, že „Existují určité orální výpovědi o zbožné úctě k SM, jež se datují až do 40. let, ale skutečně již nic staršího“. Ačkoliv následně poskytuje odkaz na sekundární literaturu, bylo by pro čtenáře nápomocné alespoň nastínit, o jaký typ pramenů se jedná s tím, že absence pramenů k určitému fenoménu neznamena neexistenci fenoménu (zejména, když autor zmiňuje tradici „uctívání smrti“ již v kultuře aztécké). „Současná socioekonomická situace v Mexiku“ sice dobře popisuje současnou situaci, postrádá nicméně hlubší analýzu toho, jak konkrétně tyto faktory ovlivňují různé aspekty náboženské praxe. Autor by mohl také více diskutovat o tom, jak socioekonomické rozdíly ovlivňují různé skupiny věřících. Kapitola „Formování popularity“ se zaměřuje na důvody popularity SM, což je stěžejní část práce. Byť kapitola naznačuje, že se jedná o jakýsi přehled procesu „formování popularity“, sestává zejména z přepisu výpovědí několika lidí z náhodně(?) vybraného dokumentu kanálu SBS Dateline (z roku 2009) na YouTube. „Formování popularity“ se snaží o propojení náboženského a sociálního kontextu s růstem popularity SM. Autor se věnuje různým sociálním aspektům, jež podle něj do formování samotného kultu SM vstupují. Výběr je jistě reprezentativní, nicméně samotné textové zpracování trpí všemi slabými stránkami, jež jsou podrobněji popsány níže. Tato interpretační část snažící se syntetizovat vliv socioekonomického prostředí na formování SM je poněkud povrchní a mohla by těžit z hlubšího zapojení teorie. Podobně i závěr je poněkud stručný a postrádá hlubší reflexi o významu zjištění pro širší akademickou debatu. Autor by mohl také více zdůraznit, jak jeho práce přispívá k současnému výzkumu a jaké otázky zůstávají otevřené.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Nutno říci, že autor často užívá velice obecných až nicneřikajících formulací (např. str. 8: „K těmto termínům [tj. „vernakulární náboženství“] je třeba uvést, že jedná o rychle se vyvíjející a proměňující oblast výzkumu na poli religionistiky a tím pádem diskurz použití těchto termínů nelze brát zcela závazně a může se lišit.“). Jindy autor přichází s relativně zajímavými, nicméně nijak nepodloženými tezemi (např. str. 8: „Křesťanství má ve své podstatě potřebu podrobovat samo sebe neustálé sebereflexi, při níž nalézá ve své tradici prvky, které shledává v rozporu se svou oficiální doktrínou a snaží se je záměrně eliminovat.“). Některé informace jsou přímo banální (např. str. 8: „Pro náboženství odehrávající se mimo správu oficiálních náboženských autorit se vžil název „lidové“, nebo neoficiální náboženství.“). nad dalšími informacemi nezbývá než kroutit hlavou (str. 18: „V boji proti kartelům byla připojena i Santa Muerte, která se pro stát i církev stala synonymem pro kartely a boje proti nim. Nicméně církev a státní moc tento boj proti ní nekoordinovali navzájem, každý si vedl vlastní boj vlastními prostředky.“). Autorův teoretický rámec je značně zmatečný. Ústřední termín své práce, „vernakulární náboženství“, je vlastně velice zmatečně definován. Autor jej, v intencích práce Normana Primiana, odlišuje od náboženství „lidového“ s tím, že podle něj je jakýmsi průsečíkem mezi „oficiálním“, „lidovým“ a „osobním“ náboženstvím: „Stejně tak i náboženskou praxi lze dělit do obdobných tří kategorií, oficiální, lidové, a čistě soukromé, které se ovšem vždy navzájem propojují a dohromady tvoří praxi vernakulární.“ (str. 9). Co přesně má tedy autor na mysli, resp. v jakém smyslu mu tato koncepce pomůže pro uchopení fenoménu SM, nicméně zůstává nejasné.

2) Formální úroveň: 1/8

Pracuje autor koherentně se zkratkami, syntaxí bibliografických odkazů, přepisy cizích slov apod.? Užívá správně poznámek pod čarou? Nedopouští se pravopisných chyb a jazykových neobratností?

- Práce obsahuje množství překlepů. Jedná se o celou škálu jevů jako nesouvislé pády (str. 5: „[...] jaký mají vliv socioekonomické podmínky [...]“; str. : 6: „[...] Mimo těchto primárních pramenů [...]“, str. : „“), špatná vztahová zájmena (str. 8: „[...] náboženství, jenž [...]“)
- Interpunkce je pro autora notoricky problematická. Namísto teček užívá čárky, někdy interpunkce zcela schází (např. při zkracování jmen) apod. Jedním z řešení je samozřejmě vyvarovat se dlouhých souvětí.
- Věty někdy nemají podmět a přísudek (str. 6: „S ohledem na jejich aktuálnost, ale zároveň možnost porovnání napříč časem.“; str. 9: „Publicistická práce novinářů zahrnující rozličné články, dokumenty a rozhovory s věřícími.“).
- Práce obsahuje řadu jazykových neobratností (str. 5: „[...] si podrobněji přiblížíme současnou náboženskou, ekonomickou a sociální situaci v Mexiku, [... a] pokusit [se] vyvodit odpovědi na vědeckou otázku této práce.“; str. 19: „Antropolog Regnar

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Kristensen zastává názor, že důvodem by mohla být blízkost vztahu mezi věřícím a SM má jistě něco do sebe.“ apod.), jež kumulativně velice ztěžují četbu.

- Pozn. pod čarou nemají identické řádkování.
- U dat, resp. rozsahů, autor užívá místo pomlčky „–“ (správně) spojovník „-“ (špatně).

3) Práce s prameny: 1/8

Pracuje autor průhledným způsobem se sekundárními prameny? Využívá primární prameny a pracuje s pramennými jazyky všude tam, kde je to na místě? Pracuje s prameny metodicky správně?

- Práce by jistě velice profitovala z obrazového doprovodu. Absolutní absenci tohoto prvku považují za velký nedostatek.
- Autor neodkazuje na zdroje aktuálních socioekonomických dat, s nimiž pracuje, resp. často zcela schází zdroje důležitých informací (např. na str. 15 enigmatically píše, že: „[n]ěkdy můžete zaslechnout, že se o Santa Muerte, hovoří jako o „odpadlé světičce“.“; str. 16: „Vždyť od skromných začátků se dostala až k největšímu vernakulárnímu náboženství. Formovalo se mezi sociálními vrstvami žijícími pod tíhou krizí už od 90. let, kdy se začalo formovat.“ – bez odkazu na zdroj).
- Autor bohužel nerozlišuje mezi akademicky (ne)relevantními prameny. Pro analýzu náboženské scény v současném Mexiku proto neváhá čerpat z jakéhosi webového portálu CUPO.CC, jenž na svých hlavních stránkách obsahuje primárně reklamy na koktejly, luxusní hodinky a služby zubařů... (<https://cupo.cc/>).
- Autor na str. 5 uvádí, že „[k]líčovým a výchozím bodem se pro mou práci ukázalo být video s rozhovory s věřícími, jelikož to jako skutečně primární pramen poskytovalo jejich vlastní autentické výpovědi o jejich situaci.“ Tento dokument kanálu SBS Dateline z roku 2009 je jistě zajímavý, nicméně autor nevysvětlit důvod výběru právě tohoto konkrétního videa. Např. na YouTube se nabízejí desítky dalších možností. Navíc se zdá, že veškerá autorova interpretační práce v kapitole „Interpretace: socioekonomické prostředí“ vychází právě z toho jednoho konkrétního dokumentu – tj. byť motivace pojmenované v dokumentu reprodukuje přesně, následně generalizuje tyto výpovědi v obecný popis dynamiky tohoto kultu, aniž by svá tvrzení opřel o jakékoliv další prameny.
- Autor naprosto vynechal veškeré hispanofonní prameny, jichž je, jen podle zběžné rešerše v Google Scholar, skutečně velké množství. V dnešní době automatických překladačů by jistě nebyl problém zpracovat i tuto celou oblast pramenů.

4) Vlastní přínos: 2/8

Je práce pouze mechanickým kompilátem, nebo autor/ka své primární i sekundární prameny přetavuje v nějaký nový, organický celek a vnáší do tématu nějaký vlastní pohled?

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

- Autorova ústřední teze je rámování kultu SM jako „vernakulárního náboženství“. Bohužel už samotná definice tohoto termínu ve stejnojmenné kapitole je zmatečná – není z ní vlastně vůbec jasné, jaký fenomén má autor vlastně na mysli, byť na str. 10 tvrdí, že: „[k]romě toho se však mexická religiozita vyznačuje i tím, [sic] vedle katolicismu se v Mexiku velmi daří i jiným vernakulárním náboženstvím.“ V související pozn. se dozvíme, že má na mysli „nová“ náboženství – o jaké systémy se v jeho pojetí jedná se ovšem nikde v práci nic nedozvíme. Autor nám to neulehčuje ani v průběhu práce, kdy např. píše: „Slovem „kult“ se v tomto případě míní zastřešující označení pro bohoslužebnou činnost a úkony, nikoliv jako synonymní označení pro vernakulární náboženství.“ (str. 19, pozn. 66).
- Autor zajímavě popsal škálu různých aspektů, jež do systému uctívání SM vstupují, nicméně jako celek je práce silně „podteoretizována“, doklady jsou kupeny nahodilým způsobem a zdroje nejsou dostatečně dokládány. Originalita tedy spočívá ve výběru tématu, jež, podle autora, není nějakým masivním způsobem akademicky zpracováno. Nicméně zběžná rešerše na Google Scholar nabídne velkou plejádu pramenů a studií ve španělštině, jež autor žádným způsobem nezohlednil.
- Z práce je jasné, že se autor upřímně snažil nalézt nejrůznější veřejně dostupné materiály zejm. pro ilustraci konfliktu mezi katolickou církví a vyznavači SM. V tomto je jeho přínos originální. Zároveň ovšem tak činí vlastně nahodile, bez popisu toho, jak postupoval, jaká kritéria uplatňoval, případně jak informace ověřoval.

5) Obecný přesah práce: 1/8

Je práce způsobem zpracování tématu zajímavá i pro toho, kdo se sám danou problematikou nezabývá?

Potenciál pro přesah má zvolené téma značné (vztah katolictví a alternativních forem spirituality; rituální dynamika apod.). Autor nicméně tento potenciál nevyužil.

Celkové hodnocení: 9/40

Práce podle mého názoru nesplňuje nároky kladené na bakalářskou práci, navrhuji ji nepřijmout k obhajobě a hodnotím ji 9 body a známkou *neprospěl*.

V Klínci u Prahy, dne 30. srpna 2024
Martin Pehal